

Organizată de către Comitetul național ICOMOS al R. F. Germania, cea de-a IV-a Adunare generală a Consiliului Internațional al Monumentelor și Siturilor a avut în principal două obiective: alegerea noului comitet executiv pentru un mandat de trei ani, și colocviul privind conservarea micilor orașe istorice.

În intenția de-a asigura un cadru de dezbateri cât mai stimulator pentru ce-a de-a doua parte a programului, organizatorii Adunării au ales orașul Rothenburg, cu adevărat cel mai frumos dintr-un grup de mici orașe medievale situate în nord-vestul Bavariei. Păstrător al întregului sistem defensiv medieval, cu o lungă centură de ziduri și numeroase turnuri, orașul Rothenburg posedă o importantă zestre de monumente istorice, cele mai multe case de locuit datînd din sec. XVI—XVII, remarcabilă fiind unitatea compozițională și de stil a ansamblului urbanistic, destul de puțin afectat de intervențiile ulterioare.

Lucrările Adunării generale au beneficiat de o substanțială participare (peste 300 de delegați). După analiza obișnuitelor rapoarte de activitate (subsemnatul am fost ales raportor general al Adunării și președinte al comitetului pentru program și pentru buget), a fost adoptată o rezoluție program pentru activitatea viitoare a ICOMOS. În primul rînd se recomandă ICOMOS, ca organism de specialitate al UNESCO, să-și intensifice activitatea, acordînd atenție prioritară formării de conservatori și restauratori, cu precădere în folosul țărilor în curs de dezvoltare. Se recomandă

de asemenea, asigurarea unui schimb mai eficient de informații și experiență în problemele restaurării.

Ca urmare a retragerii, din motive de sănătate, a prof. Piero Gazzola, noul președinte al ICOMOS a fost ales în persoana prof. Raymond Lemaire (Belgia), secretar fiind Ernest Conndilly (SUA) și secretar trezorer Jean Salusse (Franța). Pentru organizarea viitoare Adunări generale au fost înregistrate candidaturile Uniunii Sovietice și Canadei.

Colocviul privind conservarea micilor orașe istorice a cuprins un număr foarte mare de rapoarte și referate, timpul disponibil pentru discutarea lor în plen fiind redus la prea puțin. Majoritatea rapoartelor au avut un caracter informativ, fiind prezentate experiențele naționale în opera de salvagardare a micilor orașe istorice. De o bună primire s-au bucurat expunerile privind asanarea și valorificarea micilor orașe istorice din Elveția, Bulgaria, R. F. Germania, Olanda. Însoțit de numeroase diapozitive, referatul privind acțiunea de recuperare și restaurare a unor centre istorice din țara noastră a insistat asupra soluției dezvoltării bipolare a orașelor, cu construirea unor noi centre civice, dimensionate în funcție de exigențele societății contemporane și în raport cu noul volum demografic. Aplicată la Sibiu, Brașov, Botoșani și în alte localități, această soluție permite o tratare nuanțată a restaurării vechilor centre istorice, fără intervenția dură a unor construcții noi scoase din scară, sau nearmonizate cu fondul clădirilor existente. În același timp se asigură condițiile pentru cercetările privind atât faza preliminară execuției

cît și pentru o corespunzătoare punere în valoare a monumentelor restaurate.

Dintre rapoartele generale, cu pronunțat profil teoretic, se cuvine a fi amintite cele prezentate de André Chastel („Argumente pentru salvagardarea micilor orașe istorice“), Michele Valori („Dezvoltarea economică care garantează un înalt nivel de viață fără să compromită dimensiunile și structura micului oraș istoric, nici dialogul său cu peisajul înconjurător“), Dieter Wildeman („Asanarea și adaptarea la viața contemporană cu respectarea valorilor urbane, arhitecturale, istorice și pitorești“), Alexander Glen („Dezvoltarea turismului în micile orașe“).

Programul colocviului a inclus și o vizită de lucru, cu care prilej au avut loc numeroase discuții la obiect, în micile orașe istorice Nördlingen, Ellwangen, Weikersheim. Participanții la colocviu au putut aprecia amploarea lucrărilor de asanare și restaurare, dar au criticat cu severitate proiectul de sistematizare a orașului Weikersheim care prevede traversarea centrului cu o arteră de circulație grea și înlocuirea unor edificii reprezentative pentru arhitectura locală cu construcții supra-dimensionate, fără nicio preocupare de armonizare cu cadrul urbanistic existent.

Considerate în ansamblu, lucrările celei de-a IV-a Adunări generale a ICOMOS au meritul de a fi subliniat o dată mai mult înalta valoare a patrimoniului arhitectural și urbanistic, faptul că o compoziție urbană reprezintă o operă colectivă a cărei contextură exprimă în mod nuanțat istoria, sensibilitatea și capacitatea de creație a unui popor.

Vasile Drăguț

Adunarea generală a Centrului internațional de studii pentru conservarea și restaurarea bunurilor culturale — Roma 1975

Ca întotdeauna primăvara, în zilele de 21—26 aprilie, marele oraș de pe Tiberu a găzduit lucrările Adunării generale a „Centrului Roma“, denumire prescurtată a Centrului internațional de studii pentru conservarea și restaurarea bunurilor culturale. Bine cunoscut specialiștilor din țara noastră, „Centrul Roma“ a oferit în ultimii ani mai multe burse pentru formarea arhitecților și pictorilor restauratori care activează în cadrul Direcției patrimoniului cultural național, de asemenea a acordat asistență de înaltă calificare pentru organizarea șantierului-pilot de la Humor. Ca organism al UNESCO, „Centrul Roma“ a inițiat câteva misiuni de studii la monumentele cu picturi murale exterioare din Bucovina și a pus la dispoziția restauratorilor din țara noastră un bogat material documentar de specia-

litate, unele lucrări fiind publicate în paginile revistei Monumente Istorice și de Artă.

În acest an, lucrările celei de-a VIII-a Adunări generale s-au desfășurat în marea sălă de conferințe a palatului Lubin din Piazzale Flaminio, fiind inaugurate de către ministrul Giovanni Spadolini, conducătorul Ministerului Bunurilor Culturale și Ambientale. Discuțiile au fost deosebit de dinamice, atenția participanților îndreptîndu-se asupra necesității diversificării formelor de pregătire a restauratorilor și conservatorilor. Dacă pînă în prezent „Centrul“ s-a ocupat aproape în exclusivitate de specializarea arhitecților și pictorilor, pe viitor el va trebui să se îngrijească deopotrivă de formarea restauratorilor pentru textile, grafică, hîrtie, ceramică, metale etc.

Cu ocazia lucrărilor Adunării generale.

a fost vizitat Palazzo Farnese ale cărui picturi murale se aflau în curs de restaurare cu participarea bursierilor „Centrului“, între care și doi colaboratori ai Direcției patrimoniului cultural național, Matei Lăzărescu și Casian Labin. O altă vizită de lucru a avut ca obiect șantierul de restaurare de la Ostia antică, unde a fost organizat un nucleu pentru recuperarea și conservarea picturilor murale, experiența dobîndită urmînd a fi fructificată în largă acțiune de salvare a puștinilor martori de pictură ce aparțin antichității.

La încheierea lucrărilor Adunării generale, au fost aleși membrii noului consiliu de conducere din care fac parte reprezentanții a 15 țări, inclusiv România. Ca director al „Centrului“ a fost reconfirmat prof. Paul Philippot (Belgia).

V. D.

„Un viitor pentru trecutul nostru“

Desfășurată în zilele de 15—17 mai 1975, Sesiunea anuală de comunicări științifice a Direcției Patrimoniului Cultural Național a fost pusă sub semnul Anului European al Patrimoniului Arhitectural și a devizei acestuia: „Un viitor pentru trecutul nostru“.

Abordînd o mare diversitate de probleme pe fondul acestui cadru unic creat de tema

majoră a Sesiunii, multe dintre cele 27 de comunicări s-au înscris drept contribuții de seamă la cunoașterea și punerea în valoare a patrimoniului nostru cultural, rod al cercetării multilaterale a monumentului specific tipului de activitate a Direcției Patrimoniului Cultural Național — „Un viitor pentru trecutul nostru“, fie că acesta este reprezentat

de ansamblul urban, de monumentul de arhitectură sau de zestrea acestuia de picturi murale, icoane sau sculpturi.

Esențial capitol al studierii exhaustive a monumentelor, cercetarea arheologică ne-a pus și de această dată în fața unor foarte importante descoperiri: elucidarea etapelor de construcție a bisericii actuale Sf. Nicolae din

Șchei — Brașov și evidențierea a încă două edificii eclesiastice anterioare pe același loc (biserica de lemn — sfârșitul secolului XIV-începutul secolului XV, prima biserică de piatră — a doua jumătate a secolului XV), — comunicare Luminița Munteanu și Mariana Beldie.

Pentru studiul de arhitectură, atât pe planul mare al verigilor de istorie a disciplinei, cât și pe cel aplicativ al restaurării, reale contribuții reprezintă comunicarea arh. Ștefan Balș (*Rezultatele cercetării de arhitectură la biserică Sf. Gheorghe Nou din București*) și cea a arh. Ana Maria Orășanu (*Cercetări de arhitectură la casa Ion Zidaru din Bistrița — Năsăud*).

În continuarea unor mai vechi preocupări se înscrie comunicarea arh. Cristian Moisescu, *Evoluția paramentului în arhitectura Țării Românești în secolele XIV—XVI*.

Puțin prezente pînă acum în cadrul sesiunilor de comunicări ale DPCN, preocupările pentru urbanism și-au găsit ilustrarea în foarte documentata prezentare a arh. Eugenia Greceanu, *Roman. Structura urbană — mărturie a trecutului istoric*. Privite din unghiul de vedere al istoricului, ele au fost abordate și de Liviu Rotman în comunicarea *Mabulaua — cadru de dezvoltare socială și spirituală*.

Bogăția și varietatea surselor de informație suplimentară cu privire la arhitectură a fost relevată o dată în plus de comunicarea arh. Hermann Fabini, *Arhitectura civilă gotică reflectată în iconografia timpului*. În ace-

lași context, relevantă poate fi „convecțiunea” de zi de zi cu monumentul supus procesului de restaurare, prezentată de ing. Al. Dobricănu (*Note pe marginea lucrărilor de restaurare executate la Prejmer*).

Bogatul capitol al arhitecturii populare a fost ilustrat, de comunicarea Ioanei Cristache Panait și a arh. Marinell Daia (*Noi rezultate în cercetarea arhitecturii de lemn în Sălaj*) ca și de inedita interpretare — privită din unghiul descifrării „duhului” ce străbate ornamentica populară — a cunoscutei case a lui Antonie Mogoș din Ceauru — Gorj (arh. Mihai Aldea).

Descoperirea și punerea în valoare prin restaurare a ansamblului de picturi gotice din biserică Sf. Margareta i-a prilejuit prof. Vasile Drăguț găsirea „inelului intermediar care să demonstreze întrucît a fost posibilă la un moment dat asimilarea marilor experiențe de artă picturală europeană și integrarea lor în spațiul transilvănean”.

Mai tehnică, dar revelatoare prin seriosul semnal de alarmă pe care îl trage, comunicarea pictorilor Casian Labin și Ion Neagoe (*Fenomenul desprinderii și exfolierii peliculei de culoare din pridvorul bisericii Humor*) ne obligă să considerăm cu sporită atenție importantul aspect al stării de conservare a picturilor murale ce îmbracă pereții monumentelor.

Icoanele de la Băjești din secolul al XVII-lea (comunicare Al. Efremov) și sculputurile gotice de la Rupea (comunicare Suzana

More Heitel) vin să se adauge bogatului patrimoniu mobil, nu de ajuns de bine cercetat încă, al monumentelor noastre.

Aportul materialelor sintetice — cu avantajele și perspectivele de utilizare în opera de restaurare ce le oferă — a fost relevat de comunicarea *Rășinile sintetice și posibilități de utilizare a lor în restaurarea operelor și monumentelor de artă* (Al. Brețcanu și ing. Mihai Motoiu).

Comunicarea Ioanei Cristache Panait, *Din tradițiile istorice ale inventarierii monumentelor*, vine în întâmpinarea celor mai recente preocupări ale instituției, căreia de curînd i-a revenit sarcina evidenței patrimoniului cultural, ea putîndu-se prevala astăzi de o îndelungată tradiție în acest domeniu.

Numeroasele participări la discuții au subliniat atât valoarea informației științifice conținută de comunicări, cât și ținuta acestora, au adus completări sau au prilejuit schimburi de opinii între specialiști.

Cea mai importantă manifestare științifică a Direcției Patrimoniului Cultural Național din acest an, Sesiunea, înscrisă și pe agenda acțiunilor României în cadrul Anului European al Patrimoniului Arhitectural, a fost marcată și de tipărirea unui afiș (autor Casian Labin) și a unui program-invitație (autori: arh. Mihai Aldea — machetă, Adrian Ianuli și Casian Labin — foto), menite să facă cunoscute strădaniile Direcției în angajarea o dată mai mult, pe drumul deschis viitorului pentru trecutul nostru.

Tereza Sinigalia

Activitatea de restaurare a Direcției patrimoniului cultural național

— Lucrări recepționate la sfârșitul anului 1974 —

1. Biserica din Apabida — jud. Cluj

Restaurare generală — începută 1973, recepție preliminară 1974.

Colectiv: arh. Virgil Antonescu, tehn. arh. Const. Marcu

Lucrări de refacere a principalelor zone distruse: bolta altarului, tavane, turn-clopotniță, șarpantă și consolidarea întregii biserici.

Lucrări de amenajări exterioare: trotuare și gard de împrejmuire.

2. Biserica de lemn din Bilbor — jud. Harghita

Restaurare generală — începută 1973, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Virgil Antonescu

Lucrări cu grad mare de dificultate pentru refacerea și consolidarea pereților, bolților și pridvorului, cu consolidarea șarpantei și refacerea învelitorii. Consolidări la poartă și împrejmuirea incintei.

3. Ansamblul mănăstirii Bistrița — jud. Neamț — paraclis și turnul porții

Restaurare completă, — începută 1970, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Nicolae Diaconu, proiectant Paul Felican, ing. Elena Pagu, proiectant Nicolae Stroe, ing. Gh. Păunescu, ing. D-tru Pîrscoveanu.

Lucrările de restaurare au adus turnul și paraclisul la vechea lor înfățișare prin modificarea acoperișului, desfaceri de ziduri de umplere a vechilor goluri, decapări de tencuială, refacerea tîmplăriei noi de lemn și metalice și a pardoselilor din piatră și dulapi de stejar, ca și a scării de lemn.

Decaparea terenului din jur pînă la nivelul de călcare, lucrări de finisaj și realizarea unui nou eșafodaj pentru clopote completează restaurarea.

La turnul de intrare (construit în sec. XVII) s-a modificat acoperișul, revenindu-se la vechea înfățișare, s-a demolat zidăria de supraînălțare a acestuia și tinda de lemn de stejar cu stîlpi; s-au refăcut tîmplăria și pardoselile. Au fost marcate fundațiile vechiului turn de intrare, aflate în vecinătatea celui actual.

4. Biserica de lemn din Brăzești — jud. Alba

Restaurare generală — începută 1970, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Virgil Antonescu

Lucrări complexe de restaurare, consolidare, înlocuire a pieselor deteriorate atât din structura pereților și bolților cât și a turnului clopotniță. Refacerea șarpantei și a învelitorii.

5. Muzeul Literaturii Române — București

Restaurarea-reconstrucția aripii drepte, începută 1972, recepție preliminară 1974.

Colectiv: arh. Mihaela Adrian, ing. Elena Pagu, ing. Gh. Păunescu, ing. D-tru Pîrscoveanu, E. Donescu.

Au fost desfăcute adăugirile de la demisolul din dreapta intrării. Noua aripă, urmînd să completeze funcțional Muzeul Literaturii, a fost rezolvată astfel încît să permită legătura directă cu clădirea veche, păstrîndu-se dimensiunile, ritmul golurilor ferestrelor, cornișa, brîul median și tipul de ancadramente. Sistemul constructiv este format din zidărie por-

tantă din cărămidă pe fundații de beton izolate hidrofug, grinzi și plăci de beton armat care trec în consolă peste culoarul de circulație. Șarpanta este din lemn, învelitoarea din tablă. Finisajul interior a fost diferențiat în funcție de destinația fiecărei încăperi. Încălzire centrală cu centrală proprie cu gaze. Instalații electrice.

6) Casa Vergu Mănuilă — Buzău

Restaurare generală — începută 1972, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Marina Iliescu

Lucrări de consolidări de ziduri, refacere ziduri, planșee de beton armat, tîmplărie, pardoseli noi, pridvor lemn, șarpantă și învelitoare nouă. Sistemizare verticală curte.

7. Biserica de lemn din Corbești — jud. Bihor

Restaurare generală — începută 1973, recepție preliminară 1974

Colectiv: arh. Virgil Antonescu

Lucrări de consolidare generală a elementelor de rezistență cu înlocuirea pieselor distruse. Refacerea șarpantei, învelitoare de șită.

8. Muzeul de arhitectură populară din Cirtșoara — jud. Gorj

Lucrări începute în 1972, terminate și predate Muzeului cu proces-verbal în 1974.

Colectiv: arh. Virgil Antonescu, arh. Gh. Sion, proiectant arh. C. Marcu

a) Casa Popii Udriște din satul Olari

Lucrare de strămutare și restaurare cu înlăturarea adaosurilor tîrzii, înlocuirea pieselor distruse și refacerea celor dispărute, pe baza cercetării de arhitectură și decorație. Refacerea șarpantei și a învelitorii.